

TEPAV BÜTÇE İZLEME BÜLTENİ
2024 YILI İKİNCİ ÇEYREK MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE SONUÇLARININ
DEĞERLENDİRMESİ

H. Hakan Yılmaz / M. Coşkun Cangöz

Sayı: 3 | Temmuz 2024

I. Bütçeyi Etkileyen Makro Değişkenlerdeki Temel Gelişmeler

Yılın ilk yarısında enflasyon yüzde 24,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda 2024 yıl sonu enflasyonunun, Orta Vadeli Programda (OVP) öngörülen yüzde 33'lük oranın kayda değer bir şekilde üstünde olacağı beklenmelidir. Enflasyonun program hedefinden sapmasına bağlı olarak çalışanların ve emekliliklerin maaş ve ücret artışlarına yönelik talepleri oldukça güçlenmiştir. Bununla beraber, hükümetin enflasyon hedefi ve bütçe imkanlarının kısıtlı olması gerekçe gösterilerek yılın ikinci yarısında memur ve memur emeklilerinin maaşları yüzde 19,31, SSK ve Bağ-Kur emeklilerinin maaşları ise yüzde 24,73 oranında artırılmıştır. En düşük emekli aylığının 12.500 TL'ye yükseltilmesine ilişkin kanun da TBMM'de yasalaşmıştır.

Yerel seçimler sonrasında TCMB'nin sıkı para politikası ve döviz kurlarındaki yatay seyir, ters dolarlaşmanın hızlanması ve yurt dışından fon girişinin artmasıyla birlikte kur artış beklentisi kırılmıştır. Buna ilaveten TCMB rezervlerinin kayda değer bir şekilde artış göstermesine rağmen yılın ilk altı ayındaki ortalama kur, programdaki seviyenin altında gerçekleşmiştir. Kurdaki yatay seyre rağmen ihracatta yataya yakın, ithalatta ise hafif bir düşüş eğilimi gerçekleşmiş, bunun bir yansıması olarak da mayıs ayı verilerine göre 12 aylık cari işlemler dengesi olumlu bir performans göstermiştir (Tablo 1).

Tablo 1- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Temel Makro Varsayımları

	2023 Gerç.	2024 Prog.	2024 Güncel Veri		2024 Gerç. Tahmini	Programdan Sapma (%)
GSYH (milyar TL)	26.276	41.159			42.113	2.3
Ekonomik Büyüme (%)	4.5	4.0			3.2	-20.0
Ortalama \$ Kuru (GSYH bazlı)	23,490	36,782	31.54	Haz.	35,076	-4.6
Enflasyon Oranı (TÜFE yılsonu, %)	64.8	33.0	24.7	Haz.	39.5	19.7
Ham Petrol Fiyatı - Brent (Dolar/Varil)	82.3	86.7	85.3	Haz.	82.5	-4.8
Hazine İç Borçlanma Faiz Oranı	20.6		36.0	Haz.		
İşsizlik Oranı (%)	8.9	10.3	8.4	May.	10.2	-1.0
Toplam İhracat (milyar ABD \$)	251	267	104.7	May.	268	0.4
Toplam İthalat (milyar ABD \$)	338	373	131.0	May.	358	-4.0
Cari İşlemler Dengesi /GSYH (%)	-4.0	-3.1	-2.2	May.	-4.1	32.3

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TEPAV hesaplamaları.

Para politikasındaki sıkılaştırmanın yeterli seviyede bulunduğu ancak enflasyona ilişkin beklentilerin hala program hedeflerinin üzerinde olduğu dikkate alındığında Merkezi Yönetim Bütçesinin (MYB) sıkılığı ve genel olarak kamu maliyesine ilişkin gelişmeler, enflasyon üzerinde belirleyici olacaktır. Bu kapsamda mayıs ayında açıklanan "Kamuda Tasarruf ve Verimlilik Paketi" kapsamında uygulanacak tedbirlerin, GSYH'nin 0,3'ü oranında bütçe açığını azaltıcı bir etki yapması beklenmektedir. Buna ek olarak haziran ayında TBMM'ye sunulan "Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" ile 2024 yılında ilave 3,2 milyar TL gelir elde edilmesi öngörülmektedir. Kamu maliyesinde sıkılaştırmaya ilişkin

atılacak adımların, hane halkının gelir ve tüketim seviyesi ile diğer ekonomik aktörlerin tercihleri üzerindeki etkileri nedeniyle dikkatle izlenmesi gerekmektedir.

II. Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

2024 yılının ilk altı aylık gerçekleştirmelerine göre, MYB açığı 2023 yılının aynı dönemine göre yüzde 54,6 oranında artış göstererek 747 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. OVP'de öngörülen bütçe açığının 2,6 trilyon TL olduğu dikkate alındığında ocak–haziran döneminde yıllık hedefin yüzde 28,2'si gerçekleşmiştir. Bu dönemde bütçe açığı artarken faiz dışı açık, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 17 oranında azalma göstermiş ve 208 milyar TL'den 173 milyar TL'ye gerilemiştir. Öte yandan faiz dışı bütçe dengesindeki olumlu seyir, program tanımlı dengede aynı şekilde gözlenmemektedir. Nitekim 2023 yılının ilk yarısında 328 milyar TL olan açık, 2024 yılının aynı döneminde 354 milyar TL'ye yükselmiştir.

Bütçe dengesinin bir önceki yılın aynı dönemine göre nispeten daha düşük oranda artış göstermesinin nedeni bütçe gelirlerindeki artışın bütçe harcamalarındaki artışın üzerinde olmasıdır. Bu dönemde bütçe harcamaları 93,7 oranında büyürken bütçe gelirlerindeki artış yüzde 103,8 oranında gerçekleşmiştir. Nominal değerler esas alındığında da harcamalar 2,2 trilyon TL artarken gelirler 1,9 trilyon TL artış göstermiştir.

2024 yılının ilk yarısında faiz giderleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 108 oranında artarak 275 milyar TL'den 574 milyar TL'ye yükselmiştir. Merkezi yönetim borç stokunun yüzde 60'ını döviz ve altın cinsi borçlar oluştururken döviz kurlarındaki yatay seviyeye rağmen faiz ödemelerinin kayda değer bir artış göstermesi dikkat çekicidir. Nitekim geçen yılın ilk altı ayındaki faiz ödemeleri toplam faiz giderlerinin yüzde 41'ini oluştururken bu yıl aynı oran yüzde 46 olarak gerçekleşmiştir. Bununla beraber, yılın ikinci yarısında herhangi bir kur şokunun yaşanmaması durumunda faiz giderlerinin bütçe öngörülerine paralel olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tablo 2- Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri

(milyar TL)	2023	2023 Oca- Haz	2024 Oca- Haz	2024 Prog.	2024 Tah.	2023 - 24 Oca-Haz % Artış	2023 Oca- Haz	2024 Oca- Haz	2023	2024 Prg	2024 Tah.
							Gerç. / Bütçe. (%)				
Harcamalar	6,585	2,364	4,579	11,089	11,679	93.7	36.0	41.3	25.1	26.9	27.7
Faiz Dışı Harcamalar	5,911	2,088	4,004	9,835	10,425	91.7	35.3	40.7	22.5	23.9	24.8
Faiz Harcamaları	675	275	574	1,254	1,254	108.7	42.6	45.8	2.6	3.0	3.0
Gelirler	5,210	1,880	3,831	8,437	9,060	103.8	38.1	45.4	19.8	20.5	21.5
Vergi Gelirleri	4,501	1,602	3,213	7,408	7,870	100.5	37.5	43.4	17.1	18.0	18.7
Vergi Dışı Gelirler	710	278	618	1,029	1,190	122.3	42.2	60.0	2.7	2.5	2.8
Bütçe Dengesi	-1,375	-483	-747	-2,652	-2,619	54.6	29.7	28.2	-5.2	-6.4	-6.2
Faiz Dışı Denge	-700	-208	-173	-1,398	-1,365	-16.9	21.2	12.4	-2.7	-3.4	-3.2
Program Tanımlı Denge	-991	-328	-354	-1,666		8.1	26.6	21.3	-3.8	-4.0	0.0
Operasyonel Denge	1,404	554	969	-216	-61	74.9			5.3	-0.5	-0.1
Cari Denge	9	-302	-438	-1,176	-1,013	44.9			0.0	-2.9	-2.4

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı ve TEPAV hesaplamaları.

Yüksek enflasyonun yaşandığı ülkelerde operasyonel denge (faiz dışı açık + faiz ödemelerinin reel bileşeni) faiz ödemelerinin enflasyona bağlı kısmı dışarda tutularak bütçe dengesinin ölçülmesini teminen hesaplanmaktadır. 2023 yılının haziran ayında yüzde 38 olarak

gerçekleşen 12 aylık enflasyonun 2024 yılında yüzde 71,6'ya yükselmesi ve buna karşılık Hazine borçlanma faizlerinin yüzde 36 seviyesinde kalmasına bağlı olarak operasyonel denge, 554 milyar TL seviyesinden 969 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak yıl sonunda enflasyonun düşeceğine ilişkin beklentiler çerçevesinde operasyonel dengenin 216 milyar TL açık vermesi öngörülmektedir.

Kamu yatırım ve tasarrufları arasındaki farkı ölçen geleneksel bütçe açığı hesaplamasının yanı sıra yatırım hariç gelirler ve giderler arasındaki farkı gösteren cari dengenin hesaplanmasında, yatırım harcamaları ve varlık satışları gibi sermaye gelirleri hariç tutulmaktadır. Bu kapsamda MYB cari dengesi 2024 yılının ilk yarısında 438 milyar TL açık vermiştir. Geçen yılın aynı döneminde cari açığın 302 milyar TL olduğu dikkate alındığında yatırım harcamalarının finansmanı için borçlanmaya duyulan ihtiyacın 2023 yılına oranla daha da arttığı anlaşılmaktadır.

2024 Yılı Sonu Tahmini¹

2024 yılı için kamu maliyesi tahmin modeli kapsamında makro ekonomik gelişmeler, bütçe gelişmeleri ve alınan tedbirler çerçevesinde 2024 yılı için tahminlerimiz revize edilmiştir. 2024 yılı bütçe dengesi harcama artışlarına rağmen gelirler de enflasyon ve tedbirlerin etkisiyle hemen hemen aynı seviyede kalmıştır. Nominal olarak GSYH'nin deflatör etkisiyle artması ve alınan tedbirlerin etkisiyle bütçe açığının GSYH'ye oran olarak yüzde 6,2 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bununla birlikte özellikle yılın geri kalan kısmında hem harcama hem de gelir tedbirlerinin kararlılıkla sürdürülmesi önem taşımaktadır.

Tablo 3- Merkezi Yönetim Bütçe Gelir ve Harcama Tahminleri

(milyon TL)	2023		2024			Tahmin/ Bütçe Farkı	Tahmin Sap. (%)	2024 Bütçe	2024 Tahmin
	Haziran Sonu	Gerç.	Haziran Sonu	Bütçe	Yılsonu Tahmini				
Harcamalar	2.363.577	6.585.456	4.578.549	11.089.037	11.679.311	590.273	5,3	26,9	27,7
1-Faiz Hariç Harcama	2.088.333	5.910.841	4.004.125	9.835.037	10.425.311	590.273	6,0	23,9	24,8
2-Faiz Harcamaları	275.244	674.615	574.424	1.254.000	1.254.000			3,0	3,0
Gelirler	1.880.349	5.210.488	3.831.365	8.437.100	9.060.370	623.269	7,4	20,5	21,5
1-Genel Bütçe Gelirleri	1.828.024	5.097.145	3.725.212	8.332.808	8.927.690	594.881	7,1	20,2	21,2
Vergi Gelirleri	1.602.312	4.500.866	3.213.365	7.407.707	7.870.068	462.361	6,2	18,0	18,7
Dolaysız Vergiler	571.479	1.554.890	1.094.114	2.540.804	2.841.591	300.787	11,8	6,2	6,7
Dolaylı Vergiler	1.030.832	2.945.975	2.119.251	4.866.903	5.028.477	161.574	3,3	11,8	11,9
2-Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gel.	38.310	88.172	80.676	66.913	92.402	25.489	38,1	0,2	0,2
3-Düzen. ve Denet. Kurumların Gel.	14.016	25.171	25.477	37.380	40.278	2.899	7,8	0,1	0,1
Bütçe Dengesi	-483.228	-1.374.968	-747.183	-2.651.701	-2.618.941	32.996	-1,2	-6,4	-6,2
Faiz Dışı Denge	-207.984	-700.353	-172.760	-1.397.701	-1.364.941	32.996	-2,3	-3,4	-3,2

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı ve TEPAV hesaplamaları.

Bütçe gelirlerinde, özellikle vergilerde baz etkisiyle, gelir vergisi, kurumlar vergisi, KDV ve BSMV kaynaklı olmak üzere, başlangıç gelir tahminlerinden yüzde 7,4 seviyesinde daha yüksek bir gerçekleşme beklenmektedir. Vergiler yanında faiz, pay ve cezalar ile geleneksel olarak özel bütçeli idare gelirleri de tahminlerin üzerinde bir gerçekleşme göstermiştir.

¹ Bülten kapsamında 2024 yıl sonu tahminleri gelir ve harcama detaylarında yapılmıştır. Kamu maliyesi tahmin modeli kapsamında makro parametrelerdeki revizyonlar, ilk aylık kamu harcama ve gelir gerçekleştirmeleri ile harcama ve gelirleri etkileyen politika kararları ve uygulamalar çerçevesinde geliştirilmiştir. Özellikle geçen yıl uygulamaya konan vergi tedbirleri ve deprem etkisi üçüncü çeyrek gerçekleştirmelerde daha net bir şekilde görülecektir.

2024 yıl sonunda faiz dışı harcamaların ise yüzde 6 oranında artarak bütçede öngörülen tutarın 0,6 milyar TL üzerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Alınan tedbirlerden kaynaklı sıkışmaya rağmen faiz dışı bütçe harcamalarındaki artış, personel giderleri ve SGK kaynaklı cari transfer kalemlerinden kaynaklanmaktadır.

III. Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri

III.1 2024 Haziran Sonu Bütçe Gelirleri

İlk altı ay sonu itibarıyla bütçe gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 103,8 oranında artarak 3,8 trilyon TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran, ortalama enflasyon ve büyümenin üzerinde bir artışa işaret etmektedir. Söz konusu artışı belirleyen faktör özellikle dolaylı vergi gelirleri ile faiz, pay ve cezalardaki performans olmuştur. Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ise özellikle kamu bankaları ile Merkez Bankası'nın bütçeye kar aktarmaması nedeniyle geçen yılın aynı döneminin altında kalmıştır.²

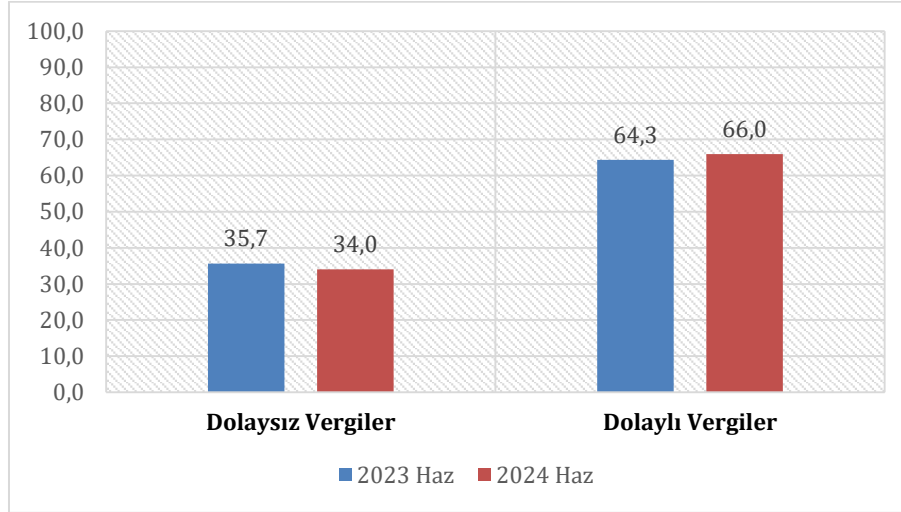
Tablo 4- 2024 Haziran Sonu Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri Gerçekleşmesi

(milyon TL)	2023 Haz	2024 Haz	% Artış	% Dağ.	Artışa Katkı (%)
Gelirler	1.880.349	3.831.365	103,8	100,0	100,0
1-Genel Bütçe Gelirleri	1.828.024	3.725.212	103,8	97,2	97,2
Vergi Gelirleri	1.602.312	3.213.365	100,5	83,9	82,6
Dolaysız Vergiler	571.479	1.094.114	91,5	28,6	26,8
Dolaylı Vergiler	1.030.832	2.119.251	105,6	55,3	55,8
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	88.678	71.518	-19,4	1,9	-0,9
Alınan Bağış ve Yard. ile Özel Gel.	11.251	60.139	434,5	1,6	2,5
Faizler, Paylar ve Cezalar	116.259	368.440	216,9	9,6	12,9
Sermaye Gelirleri	6.598	6.209	-5,9	0,2	0,0
Alacaklardan Tahsilat	2.926	5.540	89,3	0,1	0,1
2-Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gel.	38.310	80.676	110,6	2,1	2,2
3-Düzen. ve Denet. Kurum. Gel.	14.016	25.477	81,8	0,7	0,6

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı ve TEPAV hesaplamaları

Bütçe gelirlerindeki artışa en büyük katkı 83,9 seviyesindeki vergi gelirleri tahsilatından gelmiştir. Vergilere dolaylı ve dolaysız vergi ayırımında baktığımızda, dolaylı vergilerin payı, geçen yılın ikinci yarısında alınan tedbirlerin ve KDV'deki dönemsel performansın etkisiyle (ithalde alınan KDV'deki düşük performansa rağmen) geçen yılın 1,7 puan üzerinde yüzde 66 seviyesinde gerçekleşmiştir. Dolaylı vergilerin payı beklendiği şekilde, bu dönem küçük de olsa bir yükselme içinde olmuştur.

² Geçen raporumuzda da altını çizdiğimiz gibi KKM hesaplarından kaynaklanan görev zararının Kamu Finansman Standartlarına uygun olmayan bir şekilde Merkez Bankasına aktarılması nedeniyle bütçe giderlerinde de Cari Transferler kalemi daha düşük çıkmaktadır.

Grafik 1. Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Payının Gelişimi (%)

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, TEPAV hesaplamaları

2023 yılının ikinci yarısında hem Cumhurbaşkanlığı kararları hem de kanuni düzenlemeler yoluyla alınan vergi tedbirleri, 2024 yılı gelirlerini baz etkisiyle birlikte artırmıştır. Enflasyon oranlarının hedeflenenin üstünde gerçekleşmesi ve sınırlı da olsa uygulamaya konan vergi tedbirleri, vergi gelirleri tahsilatını olumlu etkilemektedir. 2024 yılının ikinci yarısında vergi tahsilatındaki artış oranının baz etkisi ve büyüme performansı ile ilişkili olarak yavaşlaması beklenmektedir. Ancak, bu yavaşlama enflasyon seviyesi ve vergi tahsilatına yönelik gelir idaresinin uygulamalarına bağlı olarak sınırlı seviyede kalabilir.

2024 yılında vergi gelirleri tahsilatı artış eğilimini devam ettirerek dolaylı vergilerin etkisiyle yüzde 100'ler seviyesinde artmıştır. Bu artışın yaklaşık yüzde 55'i KDV, ÖTV ve ithalde alınan KDV tahsilatından kaynaklanmıştır. Dönemsel olarak en çarpıcı artış yüzde 247 ile dahilde alınan KDV tahsilatından gelmiştir. ÖTV'de ise artışı belirleyen temel alt kalem yüzde 326 artışla petrol ve doğal gaz ürünlerinden tahsil edilen ÖTV olmuştur.

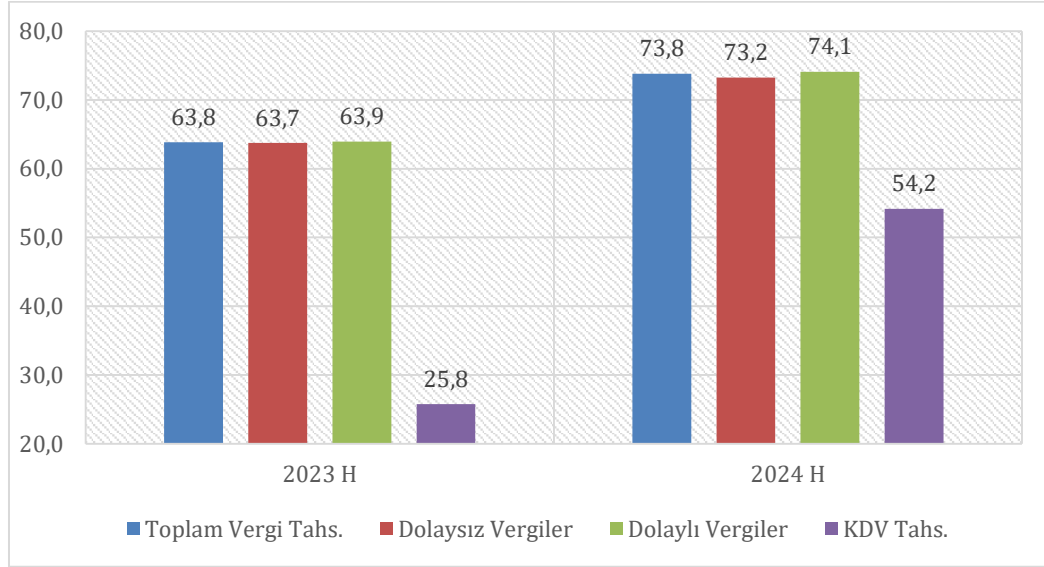
Gelir ve kurumlar vergisi tahsilatları ise sırasıyla yüzde 126,7 ve yüzde 60,2 artmıştır. Bu artışa faiz oranlarının da yükselmesiyle birlikte dönemsel olarak ücretler üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisi ile menkul kıymetler üzerindeki stopajların katkı verdiği tahmin edilmektedir. Gelir ve kurumlar vergisinin toplam gelirler içindeki payı ise ortalama artışın altında kalarak yüzde 33'ler seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 5- 2024 Haziran Sonu Merkezi Yönetim Bütçesi Vergi Gelirleri Tahsilatı

(milyon TL)	2023 Haziran	2024 Haziran	2024 % Artış	2024 % Dağ.	Art. Katkı % 2024
Toplam Vergi Gelirleri	1.602.311	3.213.365	100,5	100,0	100,0
1. Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	549.891	1.053.382	91,6	32,8	31,3
a) Gelir Vergisi	259.123	587.535	126,7	18,3	20,4
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	17.749	37.828	113,1	1,2	1,2
Gelir Vergisi Tevkifatı	238.254	542.352	127,6	16,9	18,9
b) Kurumlar Vergisi	290.768	465.847	60,2	14,5	10,9
Kurumlar Geçici Vergisi	100.388	214.236	113,4	6,7	7,1
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	21.589	40.732	88,7	1,3	1,2
a) Veraset ve İntikal Vergisi	2.011	2.789	38,7	0,1	0,0
b) Motorlu Taşıtlar Vergisi	19.540	33.712	72,5	1,0	0,9
c) Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi	0	4.172		0,1	0,3
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Verg.	518.607	1.232.918	137,7	38,4	44,3
a) Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	125.937	436.502	246,6	13,6	19,3
b) Özel Tüketim Vergisi	325.067	608.727	87,3	18,9	17,6
Petrol ve Doğalgaz Ürünleri (I)	39.839	169.838	326,3	5,3	8,1
Motorlu Taşıtlar (II)	164.053	225.188	37,3	7,0	3,8
Alkollü İçkiler (III-a)	25.126	41.499	65,2	1,3	1,0
Tütün Mamülleri (III-b)	68.269	126.885	85,9	3,9	3,6
Kolalı Gazozlar (III-c)	3.416	4.699	37,6	0,1	0,1
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallar (IV)	24.365	40.619	66,7	1,3	1,0
c) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	47.890	146.497	205,9	4,6	6,1
d) Şans Oyunları Vergisi	9.093	18.146	99,6	0,6	0,6
e) Özel İletişim Vergisi	6.292	12.591	100,1	0,4	0,4
f) Dijital Hizmet Vergisi	3.336	7.854	135,4	0,2	0,3
g) Konaklama Vergisi	991	2.603	162,6	0,1	0,1
4. Uluslararası Tic. ve Mua. Alınan Verg.	414.079	731.952	76,8	22,8	19,7
b) İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	358.794	630.874	75,8	19,6	16,9
5. Damga Vergisi	35.806	66.240	85,0	2,1	1,9
6. Harçlar	53.709	87.466	62,9	2,7	2,1
7. Başka Yerde Sınıflan. Diğ. Verg.	8.630	675	-92,2	0,0	-0,5

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, TEPAV hesaplamaları

2024 yılında yılın ilk yarısında tahakkuk tahsilat oranlarında belirgin bir artış görülmektedir. Toplam vergi tahsilat tahakkuk oranı yüzde 64'lerden yüzde 74'lere çıkmıştır. Bu gelişme, vergi gelirleri tahsilatında bir iyileşmeye yol açmıştır. KDV tahsilatındaki iyileşme, izleyen grafikte görüleceği üzere dönemsel olarak çok daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir.

Grafik 3- Tahakkuk ve Tahsilat Oranları Performansı (%)

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, TEPAV hesaplamaları

III.2 2024 Yıl Sonu Bütçe Gelirleri Tahmini

2024 yılının ilk yarısında ortaya çıkan baz etkisi (2023 yıl sonu gerçekleşme verilerinin bütçe tahmininin üzerinde çıkması)³, enflasyon başta olmak üzere makro parametrelerdeki gelişmeler ve bazı vergi stopaj kalemlerinde yapılan düzenlemeler ve sınırlı da olsa alınan vergi tedbirleri dikkate alınarak yıl sonu için yapılan vergi tahmini güncellenmiştir. Bu kapsamda büyüme yüzde 3,4 olarak öngörülürken GSYH deflatörü yüzde 55 olarak revize edilmiştir. Modelde vergiler alt detayda, vergi dışı gelirler ise ana kalemler bazında çalışılmıştır.

Tahmin sonuçlarına göre, toplam gelirler 565,3 milyar TL, vergi gelirleri ise 462,4 milyar TL başlangıç hedeflerinin üstünde çıkmaktadır. Buna göre yıl sonunda vergi gelirlerindeki artış oranı yüzde 75'ler seviyesinde beklenmektedir. Kalemler bazında en yüksek artış, dahilde alınan KDV, BSMV ve gelir vergisi kalemlerindedir.

Gelir vergisinde yaşanan artışın temel kaynağı menkul kıymetler üzerindeki stopajlardaki artış olurken dahilde alınan dolaylı vergilerde ise hem enflasyon etkisi hem KDV tevkifat oranlarındaki artış hem de tahakkuk tahsilat performansındaki iyileşmeye bağlı olarak KDV ve ÖTV hasılatları öne çıkmaktadır. Uluslararası ticaret üzerinden alınan vergi tahsilatında ise altı aylık görece performans düşüşü ile birlikte izleyen aylarda artışın baz, dış ticaret ve kur etkisiyle yavaşlayacağı beklenmektedir. Sonuç olarak bütçe yapılırken vergi gelirleri tahsilatında öngörülen yüzde 73,5 oranındaki artış hedefi (gerçekleşmeye göre yüzde 63,6) yüzde 74,9 seviyesinde tahmin edilmiştir.

Temmuz sonrası enflasyon rakamlarında önemli bir sapma olmazsa özellikle dahilde alınan KDV, gelir vergisi ve kurumlar vergisi performansı vergi gelirleri tahsilatını yukarı çekebilir. Aksine özellikle KDV'de vergi iadeleri ve mahsupları yoluyla ortaya çıkabilecek olan potansiyel düşme, KDV tahsilatında düşmeye yol açarken baz etkisiyle birlikte vergi artışını yavaşlatacaktır.

³ 2023 yıl sonunda bütçe gelirleri toplamda 280,8 milyar TL, vergi gelirleri ise 223,7 milyar TL revize hedeflerin üzerinde gerçekleşmiştir.

Tablo 6- 2024 Yılı Sonu Merkezi Yönetim Bütçesi Vergi Gelirleri Tahmini

(milyon TL)	2023 Haziran	2024 Haziran	2024 % Artış	2023 Gerç.	2024 Bütçe	2024 Yıl Sonu Tah.	2024 Değ.	2024 Rev. % Artış	2024 Rev. Sapma %
Toplam Vergi Gelirleri	1.602.311	3.213.365	100,5	4.500.866	7.407.707	7.870.068	462.361	74,9	6,2
1. Gelir ve Kazanç Üz. Al. Vergiler	549.891	1.053.382	91,6	1.480.328	2.464.571	2.754.017	289.446	86,0	11,7
a) Gelir Vergisi	259.123	587.535	126,7	694.014	1.188.853	1.383.941	195.088	99,4	16,4
b) Kurumlar Vergisi	290.768	465.847	60,2	786.314	1.275.718	1.370.076	94.358	74,2	7,4
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	21.589	40.732	88,7	74.562	76.233	87.574	11.341	17,5	14,9
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Verg.	518.607	1.232.918	137,7	1.628.599	2.552.454	2.905.265	352.811	78,4	13,8
a) Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	125.937	436.502	246,6	505.466	826.594	996.116	169.522	97,1	20,5
b) Özel Tüketim Vergisi	325.067	608.727	87,3	928.195	1.403.912	1.548.591	144.679	66,8	10,3
c) Banka ve Sigorta Muam. Vergisi	47.890	146.497	205,9	132.742	214.121	247.306	33.185	86,3	15,5
d) Şans Oyunları Vergisi	9.093	18.146	99,6	28.402	54.920	58.328	3.408	105,4	6,2
e) Özel İletişim Vergisi	6.292	12.591	100,1	16.650	24.424	25.314	889	52,0	3,6
f) Dijital Hizmet Vergisi	3.336	7.854	135,4	10.310	15.561	17.349	1.788	68,3	11,5
g) Konaklama Vergisi	991	2.603	162,6	6.834	12.922	12.261	-660	79,4	-5,1
4. Uluslararası Tic. ve Mua. Alınan Verg.	414.079	731.952	76,8	1.095.084	1.904.234	1.733.654	-170.580	58,3	-9,0
5. Damga Vergisi	35.806	66.240	85,0	82.592	143.553	143.077	-476	73,2	-0,3
6. Harçlar	53.709	87.466	62,9	129.556	250.432	230.251	-20.181	77,7	-8,1
7. Başka Yerde Sınıflan. Diğ. Verg.	8.630	675	-92,2	10.145	16.230	16.230		60,0	

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, TEPAV hesaplamaları

Vergi Kanunlarında Yapılması Öngörülen Değişikliğin Olası Mali Etkisi

Vergi kanunlarına yönelik temmuz ayında Meclise gelen ve temmuz sonunda 7524 sayılı kanunla Meclisten geçen Birinci Vergi Paketi kapsamında öngörülen değişikliklerin mali etkisi, 2024 yılı için sınırlı seviyede kalmaktadır.

2024 yılında paketten beklenen artış 3,2 milyar TL seviyesindedir. 2025 yılında ise ilave artış tutarı 157,5 milyar TL olup GSYH'ye oran olarak yüzde 0,3'ler seviyesindedir. Vergi gelirlerindeki artış, esas olarak 2025 yılında izleyen tabloda gösterildiği şekilde ortaya çıkacaktır.

Birinci Vergi Paketinin Mali Etkisi

Vergi Tedbirleri	Gelir Etkisi 2024	Gelir Etkisi 2025
Toplam Etki (milyar TL) (A+B+C)	3,2	157,5
A. Gelir ve Kurumlar Vergisine Yönelik Gelir Etkisi (milyar TL)	0,0	144,9
Yurt içi asgari kurumlar vergisi uygulaması		65,0
Çok uluslu şirketlerde küresel asgari kurumlar vergisi uygulaması		40,0
GVK Kapsamında Bazı Serbest Meslek Faaliyetleri ile Ticari Kazançlarda Hasılat Takibi		14,3
Serbest bölgelerde kurumlar vergisi istisnasının yurtdışına satılacak malla sınırlı hale getirilmesi		10,9
Gayrimenkul Yatırım Fon ve Oratklıklarına Tanınan Kurumlar Vergisi İstisnasının Kısmen Kaldırılması		14,0
YİD ve KÖİ kapsamında faaliyette bulunanların kazançları % 30 oranında KV tabii tutulması		0,9
B. Vergi Usul Kanunu ve Amme Alacakları	0,8	2,5
Usulsüzlük ve özel cezalarının güncellenmesi ve yargı kararlarına uyum		
Özel usulsüzlük cezalarının güncellenmesi ve yargı kararlarına uyum	0,8	2,5
Özel usulsüzlük cezalarının kapsam (İBAN kullandırma gibi) ve tutarlarında güncelleme ve genişleme		
C. KDV, ÖTV ve Harçlar ile İlgili Düzenlemelerin Gelir Etkisi	2,4	10,1
Deniz taşıma araçlarında istisnanın kapsamının daraltılması	0,6	1,9
Yurt Dışına Çıkış Harcının artırılması	1,8	8,1

Başta menkul kıymetler olmak üzere bazı vergilerde stopaj oranlarında yapılan artışlar ile gelir idaresinin uygulamaları vergi tahsilatını artırıcı bir etki ortaya koymaktadır.

IV. Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları

IV.1 2024 Haziran Sonu Bütçe Harcamaları

Haziran sonu itibarıyla toplam bütçe harcamaları yüzde 93,7, faiz dışı harcamalar ise yüzde 91,7 oranında artmıştır. Haziran ayında faiz dışı harcamalardaki artışın cari transferler ve mal ve hizmet alımlarından kaynaklı yüzde 70'ler seviyesinde kalması, harcamalardaki artış hızını yavaşlatmıştır. Buna rağmen bu dönemde, gelirlere olduğu gibi orijinal bütçede öngörülen yüzde 69,1 seviyesindeki artış hedefinin üstünde bir gerçekleşme söz konusu olmuştur.

Bütçe harcamalarındaki artışa katkı, ağırlıklı olarak sosyal güvenlik kaynaklı cari transferler, personel giderleri ve faiz giderlerinden gelmiştir. Bu üç kalemin toplam artışa katkısı yüzde 85 seviyesindedir.

Harcamalarda yaşanan artışları belirleyen gelişmeler bir önceki raporumuzda da altını çizdiğimiz üzere; (i) enflasyonla bir dönem gecikmeli de olsa yansıtılan personel ücret artışları, (ii) EYT kaynaklı sosyal güvenlik dengesindeki bozulma ve seçim harcamaları ile genişleyen cari transferler, (iii) devam eden deprem harcamaları ve (iv) faiz oranlarındaki yükselme ve bütçe finansmanın yarattığı borçlanma baskısı ile genişleyen faiz giderleridir.

Haziran sonunda personel giderleri ocak ayında verilen zamlarla birlikte yüzde 130,6 oranında önemli bir biçimde artmıştır. Geçen raporda altını çizdiğimiz üzere artışların enflasyon kaybını telafi etmek için bir dönem gecikmeli verilmesi, maliyetin dönemler arasında kayması sonucunu da beraberinde getirmektedir. Nitekim enflasyon hedeflerinden sapmanın yaşanacağı 2025 yılı için de benzer bir gelişme söz konusu olacaktır.

Tablo 7. Merkezi Yönetim Bütçe Harcamalarının Gelişimi (2023-24)

(milyon TL)	2023 Haziran	2024 Haziran	2024 % Artış	2024 % Dağ.	Art. Katkı % 2024
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri (A+B)	2.363.577	4.578.549	93,7	100,0	100,0
A) Faiz Hariç Bütçe Giderleri	2.088.333	4.004.125	91,7	87,5	86,5
1. Personel Giderleri	557.435	1.285.420	130,6	28,1	32,9
2. Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi Gid.	85.871	158.792	84,9	3,5	3,3
3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	164.119	271.788	65,6	5,9	4,9
4. Cari Transferler	1.046.392	1.828.998	74,8	39,9	35,3
a) Görevlendirme Giderleri	120.173	147.795	23,0	3,2	1,2
b) Hazine Yardımları	469.196	864.216	84,2	18,9	17,8
Sosyal Güv. Kur. Yard.	399.699	759.249	90,0	16,6	16,2
Diğer Hazine Yardımları	69.496	104.966	51,0	2,3	1,6
c) Kar Amacı Gütmeyen Kur. Yap. Transferler	18.203	97.913	437,9	2,1	3,6
d) Hane Halkına Yapılan Transferler	10.722	18.886	76,1	0,4	0,4
e) Tarımsal Destekleme Ödemeleri	37.735	54.877	45,4	1,2	0,8
f) Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	106.371	87.970	-17,3	1,9	-0,8
g) Sosyal Amaçlı Transferler	38.393	62.065	61,7	1,4	1,1
h) Yurtdışına Yapılan Transferler	7.664	16.263	112,2	0,4	0,4
i) Gelirden Ayrılan Paylar	237.936	479.015	101,3	10,5	10,9
5. Sermaye Giderleri	133.654	287.510	115,1	6,3	6,9
6. Sermaye Transferleri	54.153	28.243	-47,8	0,6	-1,2
7. Borç Verme	46.709	143.375	207,0	3,1	4,4
B. Faiz Giderleri	275.244	574.424	108,7	12,5	13,5

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, TEPAV hesaplamaları

Harcamalardaki artışa sebep olan en büyük kalem cari transferlerdir. Burada ise sosyal güvenlik kurumuna yapılan transferler belirleyicidir. Sosyal güvenlik kurumlarına yapılan transferlerin toplam cari transfer harcamaları içindeki payı, personel ve deprem harcamalarına rağmen artış eğilimini devam ettirmiş ve 2024 Haziran sonu itibarıyla yüzde 41,5 seviyesinde çıkmıştır. 2024 yılı bütçesi açısından harcama baskısının yaşanacağı en yoğun kalemlerin başında sosyal güvenlik kurumlarına yapılacak hazine yardımları gelecektir.

Tablo 8. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Yapılan Cari Transferlerin Gelişimi (2023-2024)

	(milyon TL)		% Değişim	% Pay	
	2023 Haz	2024 Haz		2023	2024
Cari Transferler	1.046.392	1.828.998	74,8	100,0	100,0
SGK	399.699	759.249	90,0	38,2	41,5
Gelir Payları	237.936	479.015	101,3	22,7	26,2
Diğer	408.757	590.734	44,5	39,1	32,3

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, TEPAV hesaplamaları

Ocak-Haziran döneminde faiz giderleri de yüzde 108,7 oranında artarak harcamalardaki artışa katkı vermiştir. İzleyen dönemde faiz giderlerindeki artışın bütçe içi ve nakit dışı borçlanmaların etkisiyle yılın ilk yarısına oranla artış göstereceği tahmin edilmektedir.

Haziran sonu itibarıyla zorunlu harcamaların toplam harcamalar içindeki payı, ilk üç aya göre küçük bir azalmayla yüzde 64,9, kısmi esnek harcamalar ise artarak yüzde 11,5 seviyesinde

gerçekleşmiştir. Yılın ikinci yarısında özellikle esnekliği yüksek olan harcamalara ilişkin tasarruf tedbirlerinin kalitesi ve etkinliği, harcamalardaki genişlemenin de boyutunu belirleyecektir.

Tablo 9. Bütçe Harcamalarının Zorunlu, Kısmi Esnek ve Esnek Olma Niteliklerine Göre Yapısı ve Gelişimi

(milyon TL)	% Dağılım			
	2023 H	2023G	2024 H	2024B
Zorunlu Harcamalar	60,8	51,6	64,9	55,5
Kısmi Esnek Harcamalar	12,8	22,7	11,5	16,5
Esnek Harcamalar	26,5	25,7	23,7	28,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, TEPAV hesaplamaları

Tasarruf ve Verimlilik Paketinin Bütçe Uygulamaları Bakımından Etkisi

13 Mayıs'ta açıklanan Tasarruf ve Verimlilik Paketi kapsamında gündeme getirilen tasarruf kalemleri arasında mal ve hizmet ödeneklerinden yüzde 10, yatırım ödeneklerinden ise yüzde 15 oranında kesinti yapılması, demirbaş alımlarının üç yıl süre ile durdurulması, temsil ve tanıtma giderlerinde yüzde 25 kesinti yapılması, yeni bina alımı ve yapımının durdurulması, haberleşme ve iletişim giderlerinin azaltılması, geçici görevlendirmelerin sınırlandırılmasıyla yolluk giderlerinin azaltılması, ihtiyaç fazlası araçların satılması ve yenilerinin alınmaması gibi başlıklar yer almıştı.

Söz konusu bütçe kalemlerine ilişkin olarak yılın ilk altı ayında ve tasarruf paketi açıklandıktan sonra yapılan harcamalar aşağıda değerlendirilmiştir.

Mal ve hizmet alımları: Bu kalemden ocak–haziran döneminde 271,8 milyar TL harcama yapılmış olup yıl başında belirlenen bütçe ödeneğinin yüzde 40'ına karşılık gelmektedir. Bir önceki yılın ilk altı aylık dönemine göre mal ve hizmet alımlarında yüzde 65,6 artış olmuştur. Bununla beraber sadece mayıs ve haziran aylarında 107,6 milyar TL harcanırken toplam ödeneklerin de yüzde 15,8'i kullanılmıştır. Yılın ilk altı aylık verilerine göre, mal ve hizmet alımlarında geçen yılın aynı dönemine göre daha fazla ödenek kullanımı gerçekleşmiştir. Tasarruf paketi kapsamında yüzde 10 kesinti yapılan mal ve hizmet alımları ödeneğinin 679,7 milyar TL'den 611,7 milyar TL'ye düşürülmesi öngörülmektedir.

Sermaye giderleri (yatırım harcamaları) Yılın ilk altı ayında 787,9 milyar TL tutarındaki ödeneğin yüzde 36,5'i kullanılırken geçen yıl bu oran yüzde 34,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde yatırım giderlerindeki artış geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 115,1 seviyesine ulaşmıştır. Yıl başından bu yana yapılan yatırım harcamalarının yüzde 46,7'sinin son iki ayda, yani tasarruf paketi açıklandıktan sonra yapılmış olması dikkat çekicidir. Dolayısıyla yüzde 15 kesinti öngörülen yatırım harcamalarında haziran sonu itibarıyla yavaşlama değil hızlanma gözlenmektedir.

	2023 Gerç.	2023 Oca - Haz	2024 Oca - Haz	2024 May - Haz.	2024 Bütçe
Mal ve Hizmet Alımları	453895	164119	271788	107607	679766
Bütçe gerçekleştirme oranı		36.2%	40.0%	15.8%	
Sermaye Giderleri	383278	133654	287510	134181	787940
Bütçe gerçekleştirme oranı		34.9%	36.5%	17.0%	

Kaynak: HMB ve TEPAV hesaplamaları

Temsil ve tanıtma giderleri: Bütçede belirlenen ödenek tutarının yüzde 74,2'si yılın ilk altı ayında kullanılmıştır. Ancak, özellikle tasarruf paketi açıklandıktan sonraki iki ayda bu kalemden 489 milyon TL harcama yapılırken bu tutar yılın ilk yarısında yapılan toplam harcamaların yüzde 35,5'ine karşılık gelmektedir. Bu kalemden yüzde 25 kesinti yapılması durumunda ödenek tutarı 1389 milyon TL'ye düşecektir. Bu durumda yılın ilk altı ayında 1376 milyon TL harcanmış olduğundan temmuz ayından itibaren bu kalemden neredeyse hiç harcama yapılmaması gerekecektir.

	Milyon TL				
	2023 Gerç.	2023 Oca - Haz	2024 Oca - Haz	2024 May - Haz.	2024 Bütçe
Temsil ve Tanıtma	2021	521	1376	489	1854
Bütçe gerçekleştirme oranı		25.8%	74.2%	26.4%	
Yolluklar	12860	4353	7897	3777	13858
Bütçe gerçekleştirme oranı		33.8%	57.0%	27.3%	

Kaynak: HMB ve TEPAV hesaplamaları

Yolluk giderleri: Ağırlıklı olarak yurt dışı geçici görevlendirmelerin sınırlandırılması yoluyla azaltılması planlanan yolluk giderlerinde yılın ilk altı ayında toplam ödeneklerin yüzde 57'si kullanılmıştır. Geçen yılın aynı dönemine göre yolluk giderleri yüzde 81,4 oranında artmıştır. Ocak – haziran döneminde yapılan yolluk harcamalarının yüzde 47'si tasarruf paketi açıklandıktan sonra yapılmıştır.

Taşıt alımı ve kiralama: Geçen yılın ilk altı ayıyla kıyaslandığında harcamalar yüzde 128,6 oranında artmıştır. Söz konusu giderlerde son iki ayda yapılan harcamalar, ilk altı ayda yapılan harcamaların yüzde 41,7'sini oluşturmaktadır.

Hizmet binası, lojman ve sosyal tesisler: Farklı harcama kalemlerine dağılmış olan bu giderler toplulaştırıldığında 2023 yılının ilk altı ayına göre yüzde 87,3'lük bir artış görülmektedir. Söz konusu harcamaların yüzde 44,8'i tasarruf paketi açıklandıktan sonra yapılmıştır.

Büro ve işyeri mefruşatı ile makine ve teçhizatı: Bu kapsamda yapılan alımlar ilk altı ayda geçen yıla göre yüzde 4,8 oranında düşüş göstermiştir. Ancak, yılın ilk yarısında yapılan harcamaların yüzde 59'unun son iki ayda yapılmış olması dikkat çekmektedir.

Haberleşme ve iletişim giderleri ile yayın alınması ve yapımına ilişkin harcamalar ise 2023 yılına göre sırasıyla yüzde 90,5 ve yüzde 136,7 oranında artmıştır. Diğer harcama kalemlerinde olduğu gibi bu iki ödenek türünden de son iki ayda yapılan harcamalar toplam harcamaların önemli bir kısmını oluşturmuştur.

Milyon TL	(A)	(B)	(C)	B/A	C/A	
	2023 Gerç.	2023 Oca - Haz	2024 Oca - Haz	% Değişim	% Pay	
Haberleşme ve İletişim	8803	2602	4956	1818	90.5%	36.7%
Büro ve İşyeri Mefruşatı ve Techizatı	36569	8330	7926	4675	-4.8%	59.0%
Taşıt Alımı ve Kiralama	13217	2070	4733	1971	128.6%	41.7%
Yayın Alımı ve Yapımı	1822	264	625	297	136.7%	47.5%
Hizmet Binası, Lojman ve Sosyal Tesisler	53837	14400	26968	12088	87.3%	44.8%

Kaynak: HMB ve TEPAV hesaplamaları

26 Temmuz tarihinde yayımlanarak kabul edilen 7521 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un sekiz maddesi, bütçeyle doğrudan ve

dolaylı olarak ilişkilidir. Düzenleme kapsamındaki kamu taşıtlarının satılması, birden fazla yönetim kurulu benzeri üyeliklere yapılan ücret ödemelerinin sınırlandırılması, taşrada vergi dairesi başkanlıklarının defterdarlıklara dönüşmesi ile tasarruf tedbirlerinin uygulanmasının denetlenmesine yönelik maddeler doğrudan tasarruf tedbirleriyle ilgilidir.

BOTAŞ'ın Hazineden alacağı ile borçlarının mahsubu ve kamu bankalarına sermaye aktarılmasına yönelik maddeler ise bütçe saydamlığı, bütçe hakkı ve harcamalarda etkinliğin sağlanması açılarından dolayı nitelikte hükümler olarak değerlendirilmektedir.

Öte yandan düzenlemede yer alan vergilendirmeye yönelik iki madde de gelir azaltıcı niteliği itibarıyla doğrudan tedbirler altında değerlendirilmektedir.

Sekiz madde çerçevesinde getirilen hükümlere, maliye politikasının uygulanmasında mali disiplini sağlama ve mali kontrolü güçlendirme perspektifinden baktığımızda kapsam ve etkisinin beklentileri karşılamayacak ölçüde sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda 2024 yılı bütçe açığının azaltılmasına yönelik kayda değer bir katkı sağlaması da beklenmemelidir.

IV.2 2024 Yılı Sonu Bütçe Harcamaları Tahmini

2023 yılında yaşanan deprem, Cumhurbaşkanlığı ve yerel yönetim seçimlerinin devam eden etkisi, harcamalara ilişkin olarak alınmış olan politika kararları, girdi maliyetlerindeki artışlar ve son olarak açıklanan tasarruf tedbirleri dikkate alınarak 2024 yılı sonu bütçe giderleri yeniden tahmin edilmiştir.

Faiz dışı harcamaların, alınan harcama azaltıcı önlemlere rağmen orijinal bütçe ödeneklerine göre yüzde 5,3 (yaklaşık 0,6 milyar TL seviyesinde) oranında artış göstereceği öngörülmektedir.

Personel giderleri, enflasyonun beklenenin üstünde olması ve sisteme net girişlerin olmasına bağlı olarak sınırlı da olsa yukarı yönlü bir gelişme göstermektedir. Cari transferler kaleminde ise özellikle EYT kaynaklı finansman dengesindeki bozulma ile faturalı giderlerdeki artışın ve ödenek üstü harcamaların belirleyici olacağı öngörülmektedir.

Mal ve hizmet giderleri sermaye transferleri ile birlikte bütçenin en sürprizlerle dolu harcama kalemidir. Mal ve hizmet alımlarında özellikle girdi maliyetlerindeki artış ve bazın düşük tutulmasından kaynaklı ödenek aşımı beklenmektedir. Sermaye transferlerinin ise depreme yönelik yatırım harcamalarının gerçekleşme hızı ve dönemsel olarak erteleme gücüne bağlı olarak bütçe hesaplarına yansıtacağı tahmin edilmektedir.

Sermaye giderlerinin tasarruf tedbirlerine rağmen yukarı yönlü gelişme göstereceği öngörülmektedir. Bir önceki raporda ifade edildiği şekilde girdi maliyetlerindeki artışların yanı sıra 2024 yılında yapım işleri için fiyat farkı verilmesi düzenlemesinin, bu artışta etkili olacağı değerlendirilmektedir.

Bu aşamada harcama tedbirlerin hangi kararlılıkla uygulanacağı kritik bir mesele haline gelmektedir.

Tablo 10- 2024 Yıl Sonu Merkezi Yönetim Bütçesi Harcamaları Tahmini

(milyon TL)	2023 Haziran	2024 Haziran	2024 % Artış	2024 Bütçe	2024 Yıl Sonu Tah.	2024 Değ. (milyon TL)	2024 Değ. %
Harcamalar	2.363.577	4.578.549	93,7	11.089.037	11.679.311	590.273	5,3
1-Faiz Hariç Harcama	2.088.333	4.004.125	91,7	9.835.037	10.425.311	590.273	6,0
Personel Giderleri	557.435	1.285.420	130,6	2.553.495	2.776.646	223.151	8,7
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	85.871	158.792	84,9	312.451	332.461	20.010	6,4
Mal ve Hizmet Alımları	164.119	271.788	65,6	679.766	772.133	92.368	13,6
Cari Transferler	1.046.392	1.828.998	74,8	4.266.709	4.595.686	328.977	7,7
SGK'na Transferler	399.699	759.249	90,0	1.559.143	1.825.179	266.036	17,1
Diğer Transferler	646.693	1.069.749	65,4	2.707.566	2.770.507	62.941	2,3
Sermaye Giderleri	133.654	287.510	115,1	787.940	810.654	22.714	2,9
Sermaye Transferleri	54.153	28.243	-47,8	720.837	749.671	28.833	
Borç Verme	46.709	143.375	207,0	298.508	388.060	89.552	30
Yedek Ödenek				215.332		-215.332	
2-Faiz Harcamaları	275.244	574.424	108,7	1.254.000	1.254.000		

V. Merkezi Yönetim Bütçesinin Finansmanı

2023 yılı Ocak – Haziran döneminde bütçe açığı 483 milyar TL olarak gerçekleşirken emanet ve avansların eklenmesiyle birlikte bütçe nakit açığı 457 milyar TL'ye gerilemiştir. Bu açığın yanı sıra borç servisinin finansmanı için 154 milyar TL dış borçlanma, 469 milyar TL ise iç borçlanma gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde iç ve dış borçlanmaya ilaveten Hazine banka hesabından da 42 milyar TL tutarında kullanım yapılmıştır.

2024 yılının aynı döneminde ise bütçe açığı bir önceki yıla göre yüzde 54,6 oranında artış göstererek 747 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak bu dönemde Hazine nakit açığı 107,8 oranında artmış ve 950 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe açığındaki görece düşük artışa karşılık Hazine nakit açığındaki artış, 2023 yılından 2024 yılına devredilen 793 milyar TL tutarındaki emanetlerin aşamalı olarak ödeniyor olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim 2023 yılının aynı döneminde emanet ve avanslarda 26 milyar TL'lik bir artış varken 2024 yılında 203 milyar TL tutarında bir azalış söz konusudur.

Hazine nakit açığının yanı sıra 512 milyar TL tutarındaki borç geri ödemelerinin de finanse edilebilmesini teminen Ocak–Haziran 2024 döneminde 191 milyar TL dış borçlanma, 1,1 trilyon TL iç borçlanma yapılmıştır. 2023 yılının aynı döneminde 469 milyar TL olan iç borçlanmanın 2024 yılında yüzde 133,6 oranında artış göstererek 1,1 trilyon TL'ye ulaşmış olması dikkat çekicidir. Bu dönemde 174 milyar TL gibi nispeten yüksek bir kasa-banka kullanımı yapılmış olması, iç borçlanma miktarının daha da fazla artmasına engel olmuştur.

Yılın ikinci yarısında GSYH'ye oranla yüzde 6,4 olarak programlanmış olan bütçe açığının azaltılmasına yönelik ilave adımlar atılmaması durumunda, 2023 yılından devreden emanetlerin ve borç geri ödemelerinin de baskısıyla iç borçlanmanın programda öngörülen 2,1 trilyon TL'nin oldukça üzerinde gerçekleşmesi sürpriz olmayacaktır.

Tablo 11- Merkezi Yönetim Bütçe Finansmanı

(milyar TL)	2023	2023 Oca-Haz	2024 Oca-Haz	2024 Prog.	2023 - 24 Oca-Haz % Artış	2023 Oca-Haz	2024 Oca-Haz	2023	2024 Prg
						Gerç. / Prog. (%)		GSYH Oranı (%)	
Bütçe Dengesi	-1,375	-483	-747	-2,652	54.6	29.7	28.2	-5.4	-6.4
Bütçe Emanetleri ve Avanslar	742	26	-203	0	-888.4	-	-	2.9	0.0
Bütçe Nakit Dengesi	-633	-457	-950	-2,652	107.8	28.1	35.8	-2.5	-6.4
Bütçe Finansmanı	633	457	950	2,652	107.6	28.1	35.8	2.5	6.4
Dış Borçlanma (Net)	100	67	90	-30	33.9	112.1	-299.4	0.4	-0.1
Kullanım	263	154	191	358	24.6	72.8	53.5	1.0	0.9
Ödeme	-163	-86	-101	-388	17.3	57.2	26.1	-0.6	-0.9
İç Borçlanma (Net)	861	348	686	1,358	97.0	19.9	50.5	3.4	3.3
Kullanım	1,314	469	1,096	2,136	133.6	21.7	51.3	5.2	5.2
Ödeme	-453	-121	-411	-778	238.2	29.4	52.8	-1.8	-1.9
Borçlanma Dışı Kaynaklar	2	1	0	-281	-175.8	-1.3	0.2	0.0	-0.7
Kasa ve Banka Kullanımı	-329	42	174	1,605	319.2	-29.7	10.9	-1.3	3.9
GSYH	25,483			41,159					

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı ve TEPAV hesaplamaları

Negatif değerler kasa banka hesaplarında artış olduğunu ifade etmektedir.

Ek 1. Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri

(milyon TL)	2023 Haziran	2024 Haziran	% Artış	% Dağılım		Bütçe %	
				2024	Artışa Katkı (%)	2023	2024
Harcamalar	2.363.577	4.578.549	93,7	100,0	100,0	36,0	41,3
1-Faiz Hariç Harcama	2.088.333	4.004.125	91,7	87,5	86,5	35,3	40,7
Personel Giderleri	557.435	1.285.420	130,6	28,1	32,9	42,0	50,3
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	85.871	158.792	84,9	3,5	3,3	46,9	50,8
Mal ve Hizmet Alımları	164.119	271.788	65,6	5,9	4,9	39,1	40,0
Cari Transferler	1.046.392	1.828.998	74,8	39,9	35,3	41,8	42,9
Sermaye Giderleri	133.654	287.510	115,1	6,3	6,9	34,9	36,5
Sermaye Transferleri	54.153	28.243	-47,8	0,6	-1,2	10,4	3,9
Borç Verme	46.709	143.375	207,0	3,1	4,4	11,4	48,0
2-Faiz Harcamaları	275.244	574.424	108,7	12,5	13,5	42,6	45,8
Gelirler	1.880.349	3.831.365	103,8	100,0	100,0	38,1	45,4
1-Genel Bütçe Gelirleri	1.828.024	3.725.212	103,8	97,2	97,2	37,5	44,7
Vergi Gelirleri	1.602.312	3.213.365	100,5	83,9	82,6	37,5	43,4
Dolaysız Vergiler	571.479	1.094.114	91,5	28,6	26,8	36,8	43,1
Dolaylı Vergiler	1.030.832	2.119.251	105,6	55,3	55,8	38,0	43,5
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	88.678	71.518	-19,4	1,9	-0,9	51,2	52,0
Alınan Bağış ve Yard. ile Özel Gel.	11.251	60.139	434,5	1,6	2,5	27,6	140,5
Faizler, Paylar ve Cezalar	116.259	368.440	216,9	9,6	12,9	31,8	52,5
Sermaye Gelirleri	6.598	6.209	-5,9	0,2	0,0	35,1	18,7
Alacaklardan Tahsilat	2.926	5.540	89,3	0,1	0,1	62,5	58,0
2-Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gel.	38.310	80.676	110,6	2,1	2,2	103,2	120,6
3-Düzen. ve Denet. Kurum. Gel.	14.016	25.477	81,8	0,7	0,6	73,4	68,2
Bütçe Dengesi	-483.228	-747.183	54,6			29,7	28,2
Faiz Dışı Denge	-207.984	-172.760	-16,9			21,2	12,4
Program Tanımlı Denge	-327.550	-354.204	8,1			26,6	21,3
Cari Bütçe Dengesi	-302.019	-437.640	44,9				

Kaynak: HMB ve Tepav Hesaplaması

Ek 2. Genel Bütçe Gelirleri Gerçekleşmesi (2023-24)

(milyon TL)	2023 Haziran	2024 Haziran	2024 % Artış	2024 % Dağ.	Art. Katkı % 2024
Genel Bütçe Gelirleri Toplamı	1.836.346	3.737.935	103,6	100,0	100,0
I-Vergi Gelirleri	1.602.311	3.213.365	100,5	86,0	84,7
1. Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	549.891	1.053.382	91,6	28,2	26,5
a) Gelir Vergisi	259.123	587.535	126,7	15,7	17,3
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	17.749	37.828	113,1	1,0	1,1
Gelir Vergisi Tevkifatı	238.254	542.352	127,6	14,5	16,0
Diğer	3.120	7.355	135,7	0,2	0,2
b) Kurumlar Vergisi	290.768	465.847	60,2	12,5	9,2
Kurumlar Geçici Vergisi	100.388	214.236	113,4	5,7	6,0
Diğer	190.380	251.610	32,2	6,7	3,2
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	21.589	40.732	88,7	1,1	1,0
a) Veraset ve İntikal Vergisi	2.011	2.789	38,7	0,1	0,0
b) Motorlu Taşıtlar Vergisi	19.540	33.712	72,5	0,9	0,7
c) Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi		4.172		0,1	0,2
d) Değerli Konut Vergisi	39	60	54,3	0,0	0,0
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	518.607	1.232.918	137,7	33,0	37,6
a) Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	125.937	436.502	246,6	11,7	16,3
b) Özel Tüketim Vergisi	325.067	608.727	87,3	16,3	14,9
Petrol ve Doğalgaz Ürünleri (I)	39.839	169.838	326,3	4,5	6,8
Motorlu Taşıtlar (II)	164.053	225.188	37,3	6,0	3,2
Alkollü İçkiler (III-a)	25.126	41.499	65,2	1,1	0,9
Tütün Mamülleri (III-b)	68.269	126.885	85,9	3,4	3,1
Kolalı Gazozlar (III-c)	3.416	4.699	37,6	0,1	0,1
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallar (IV)	24.365	40.619	66,7	1,1	0,9
c) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	47.890	146.497	205,9	3,9	5,2
d) Şans Oyunları Vergisi	9.093	18.146	99,6	0,5	0,5
e) Özel İletişim Vergisi	6.292	12.591	100,1	0,3	0,3
f) Dijital Hizmet Vergisi	3.336	7.854	135,4	0,2	0,2
g) Konaklama Vergisi	991	2.603		0,1	0,1
4. Uluslararası Ticaret ve Mua. Alınan Verg.	414.079	731.952	76,8	19,6	16,7
b) İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	358.794	630.874	75,8	16,9	14,3
5. Damga Vergisi	35.806	66.240	85,0	1,8	1,6
6. Harçlar	53.709	87.466	62,9	2,3	1,8
7. Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	8.630	675	-92,2	0,0	-0,4
II-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	88.678	71.518	-19,4	1,9	-0,9
1. KİT ve Kamu Banka Gelirleri	61.586	31.174	-49,4	0,8	-1,6
III-Alınan Bağışlar ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.251	60.139	434,5	1,6	2,6
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	124.582	381.163	206,0	10,2	13,5
1.Faiz Gelirleri	37.689	175.755	366,3	4,7	7,3
2.Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	47.774	114.560	139,8	3,1	3,5
3.Para, Vergi ve Diğer Cezaları	39.120	90.848	132,2	2,4	2,7
V-Sermaye Gelirleri	6.598	6.209	-5,9	0,2	0,0
VI-Alacaklardan Tahsilat	2.926	5.540	89,3	0,1	0,1

Ek 3. Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları

(milyon TL)	2023 Haziran	2024 Haziran	2024 % Artış	2023 % Dağ.	2024 % Dağ.	Art. Katkı % 2024
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri (A+B)	2.363.577	4.578.549	93,7	100,0	100,0	100,0
A) Faiz Hariç Bütçe Giderleri	2.088.333	4.004.125	91,7	88,4	87,5	86,5
1. Personel Giderleri	557.435	1.285.420	130,6	23,6	28,1	32,9
2. Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi Gid.	85.871	158.792	84,9	3,6	3,5	3,3
3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	164.119	271.788	65,6	6,9	5,9	4,9
a) Savunma-Güvenlik	47.420	63.920	34,8	2,0	1,4	0,7
d) Diğer Mal ve Hizmet Alım Giderleri	116.699	207.868	78,1	4,9	4,5	4,1
4. Cari Transferler	1.046.392	1.828.998	74,8	44,3	39,9	35,3
a) Görevlendirme Giderleri	120.173	147.795	23,0	5,1	3,2	1,2
b) Hazine Yardımları	469.196	864.216	84,2	19,9	18,9	17,8
Sosyal Güv. Kuruluşlarına Yard.	399.699	759.249	90,0	16,9	16,6	16,2
Diğer Hazine Yardımları	69.496	104.966	51,0	2,9	2,3	1,6
c) Kar Amacı Gütmeyen Kur. Yap. Transferler	18.203	97.913	437,9	0,8	2,1	3,6
d) Hane Halkına Yapılan Transferler	10.722	18.886	76,1	0,5	0,4	0,4
e) Tarımsal Destekleme Ödemeleri	37.735	54.877	45,4	1,6	1,2	0,8
f) Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	106.371	87.970	-17,3	4,5	1,9	-0,8
g) Sosyal Amaçlı Transferler	38.393	62.065	61,7	1,6	1,4	1,1
h) Yurtdışına Yapılan Transferler	7.664	16.263	112,2	0,3	0,4	0,4
i) Gelirden Ayrılan Paylar	237.936	479.015	101,3	10,1	10,5	10,9
Mahalli İdare Payları	186.858	376.854	101,7	7,9	8,2	8,6
Fon Payları ve Diğer Paylar	51.078	102.161	100,0	2,2	2,2	2,3
5. Sermaye Giderleri	133.654	287.510	115,1	5,7	6,3	6,9
6. Sermaye Transferleri	54.153	28.243	-47,8	2,3	0,6	-1,2
7. Borç Verme	46.709	143.375	207,0	2,0	3,1	4,4
B. Faiz Giderleri	275.244	574.424	108,7	11,6	12,5	13,5
a) İç Borç Faiz Ödemeleri	165.096	396.046	139,9	7,0	8,7	10,4
b) Dış Borç Faiz Ödemeleri	49.357	98.529	99,6	2,1	2,2	2,2
c) Diğer	60.791	79.848	31,3	2,6	1,7	0,9